суддів у кожному суді і полягає офіційна позиція Верховного Суду України.

Підсумовуючи викладене, відмічаємо, що доступність правосуддя є стандартом, який конкретизується через широку юрисдикцію судів, необтяжений процедурами доступ до суду, публічний розгляд справи неупередженим судом у розумні строки. Судово-правова реформа в державі має забезпечити подальше наближення української системи правосуддя до стандартів та рекомендацій Ради Європи, впровадження альтернативних механізмів вирішення спорів, вдосконалення можливості судових інстанцій ефективно переглядати справи у відповідності до рішень ЄСПЛ.

Література

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) від 30 січня 2003 року 3-рп/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. ccu. gov. ua/uk/doccatalog/list?currDir=9480.

2. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17. 07. 97} [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0. rada. gov. ua/laws/show/995_004.

3. Доповідь Голови Верховного Суду України Я. М. Романюка 17. 03. 2016 року на IV Міжнародному судово-правовому форумі «Судова реформа: стан та напрями розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. scourt. gov. ua/clients/vsu/vsu. nsf/.

4. Рекомендації спільного засідання представників органів судової влади України щодо підсумків роботи судів у 2015 році, яке відбулося 19. 02. 2016 року у Верховному Суді України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. scourt. gov. ua/clients/vsu/vsu. nsf/.

М. Є. ВАСИЛЕНКО

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ У БЕЗДОКУМЕНТАРНИХ ЦІННИХ ПАПЕРАХ

Концепція сучасної теорії права цінних паперів виникла у кінці XX ст. і пов'язана з розвитком світових фондових ринків, процесом дематеріалізації цінних паперів та появою на ринках цінних паперів нової форми їх існування – бездокументарних цінних паперів.

Створення для особи можливості володіння, користування та

розпорядження усією сукупністю прав, що надаються їх власнику, є метою набуття бездокументарних цінних паперів.

Права інкорпоровані у бездокументарному цінному папері та сам бездокументарний цінний папір знаходяться між собою у тісному та нерозривному взаємозв'язку, спричиненому неможливістю переходу до набувача бездокументарних цінних паперів прав ним посвідчених без виникнення у особи права власності на сам цінний папір або, навпаки, набуття у власність бездокументарного цінного паперу без переходу до набувача прав інкорпорованих у ньому.

Відповідно до сучасної доктрини цивільного законодавства права посвідчені цінними паперами можуть належати до зобов'язальних, речових та прав участі в акціонерних товариствах або корпоративних.

До бездокументарних цінних паперів, що посвідчують зобов'язальні права, відносять облігації підприємств, державні облігації України, облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання України, ощадні (депозитні) сертифікати.

Корпоративні права посвідчені бездокументарними цінними паперами є комплексними, адже включають в себе як майнові, так і немайнові правомочності власника. Погляди вчених-цивілістів щодо можливості виділення корпоративних прав як окремої групи прав посвідчених цінними паперами різняться: одна група науковців відносить їх до зобов'язальних прав, представники іншої групи науковців виділяють корпоративні права як специфічний вид прав, які неможливо однозначно віднести ні до зобов'язальних, ні до речових прав.

У юридичній літературі традиційно під речовим правом розуміють право, яке забезпечує можливість безпосереднього впливу його набувача на річ, при чому управомоченій особі у речових правовідносинах протистоїть невизначене коло зобов'язаних осіб, а під зобов'язальним правом – право, яке надає можливість його суб'єкту вимагати вчинення певної визначеної дії від іншої особи чи інших осіб, при чому управомоченій особі у зобов'язальних правовідносинах протистоїть конкретно визначена зобов'язана особа або особи. Правомочностями суб'єкта речового права є володіння, користування, розпорядження річчю, тоді як правомочностями суб'єкта корпоративного права є участь в управлінні юридичною особою, отримання певної частки прибутку даної особи та активів у разі її ліквідації, що заперечує можливість приналежності корпоративних прав до речових прав. Правомочностями суб'єкта зобов'язального права є право вимоги вчинення певної дії боржником на користь кредитора. Якщо власнику бездокументарного цінного паперу, що посвідчує корпоративні права належить право на отримання певної частки прибутку емітента цих цінних паперів, то чи

прийнятною є теза, що між емітентом та власником цього цінного паперу існують зобов'язальні відносини, за якими суб'єкт права на отримання дивідендів має право вимагати виконання цього права від зобов'язаної особи – емітента, а право на одержання дивідендів належить до зобов'язальних прав. З таким твердженням важко погодитись, адже сплата частини прибутку на користь власника бездокументарних цінних паперів не може вважатися зобов'язанням емітента цих цінних паперів, оскільки загальні збори власників бездокументарних цінних паперів, що посвідчують корпоративні права самостійно визначають частину чистого прибутку емітента, що підлягає розподілу між ними, причому емітент не може не виконати такого рішення, бо рішення суб'єктів корпоративних прав у даному випадку є рішенням органу юридичної особи. Емітент як юридична особа не вправі сам по собі, поза діями власників емітованих ним цінних паперів визначити сплачувати чи не сплачувати частину прибутку. На противагу цьому, для зобов'язальних правовідносин, зміст яких становлять зобов'язальні права, характерним є наявність щонайменше двох суб'єктів, кожний із яких має самостійну волю та інтерес. Навіть якщо з певних причин рішення загальних зборів власників бездокументарних цінних паперів про сплату частини прибутку емітента на їх користь не виконується, то загальні збори можуть прийняти рішення про дострокове припинення повноважень членів наглядової ради та одночасне обрання нових членів, тобто відбувається застосування не цивільно-правових, а адміністративних способів захисту. Подібна ситуація спостерігається і щодо власників бездокументарних цінних паперів, які посвідчують корпоративні права, що не мають можливості впливу на рішення загальних зборів про виплату дивідендів через незначну кількість належних їм цінних паперів. Вимагати виконання «зобов'язання» по виплаті дивідендів у судовому порядку вони також не мають права. І лише в тому випадку, коли загальними зборами емітента було прийнято рішення про спрямування частини прибутку на виплату дивідендів, власник корпоративних прав може вимагати їх стягнення примусово, а в інших випадках примусити емітента виплачувати дивіденди він не вправі.

Отже, право власника бездокументарного цінного паперу, що посвідчує корпоративні права на отримання частини прибутку його емітента, не належить до зобов'язального права через неможливість його виконання в примусовому порядку та поширення на нього судового захисту. Таким чином, корпоративні права посвідчені бездокументарними цінними паперами не належать ні до зобов'язальних, ні до речових прав, і є окремою групою майнових та немайнових прав інкорпорованих у бездокументарних цінних паперах.